

УДК 314.12

ЗАГАЛЬНІ ОЗНАКИ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ ЯК ЗАХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Богдан КУСПИСЬ,

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Львівського національного університету імені Івана Франка

SUMMARY

The features of temporary access to items and documents as measure of criminal proceedings provision are researched in the article. The idea is substantiated that temporary access to items and documents possesses the same features as the measure of criminal proceedings provision in general. Nevertheless the essential expression of these features has certain peculiarities which are caused by the presence of own goal in this measure. In the article all these peculiarities are in detail analysed within the study of every feature of the temporary access to items and documents.

Key words: criminal proceedings provision measure, temporary access to items and documents, general features, criminal proceedings.

АНОТАЦІЯ

У статті проведено дослідження ознак тимчасового доступу до речей і документів як заходу забезпечення кримінального провадження. Обґрунтовується думка, що тимчасовий доступ до речей і документів наділений усіма тими ознаками, що й заходи забезпечення кримінального провадження загалом. Тим не менш, сутнісне вираження цих ознак має певні особливості, які зумовлені наявністю в цього заходу забезпечення власної мети. Детально аналізуються всі ці особливості в межах дослідження кожної ознаки тимчасового доступу до речей і документів.

Ключові слова: заходи забезпечення кримінального провадження, тимчасовий доступ до речей і документів, загальні ознаки, кримінальне провадження.

Постановка проблеми. Тимчасовий доступ до речей і документів є однією із законодавчих новел, яка введена законодавцем у тексті нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Ця процесуальна дія розглядається КПК України як складова системи заходів забезпечення кримінального провадження. Варто зауважити, що й сам процесуальний інститут заходів забезпечення кримінального провадження в національному кримінально-процесуальному праві теж є новим. Хоча і включає в себе окремі процесуальні дії, які були відомі КПК України 1960 р.

Не зважаючи на законодавчу новизну цієї процесуальної дії, судова практика свідчить, що вона набула широкого застосування. Такого висновку можна дійти навіть при локальному аналізі судової практики її застосування. Так, у межах м. Києва станом на 2013 р. слідчими судьями, судом було розглянуто 14 468 клопотань про надання тимчасового доступу до речей і документів [1]. Але в силу того, що тимчасовий доступ до речей і документів є новою та нетиповою для національного кримінально-процесуального законодавства процесуальною дією, практика її застосування у багатьох випадках суперечлива. Про це свідчать висновки Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ). Так, в Узагальненні судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження від 07.02.2014 р. (далі – Узагальнення) аналізується чимала кількість проблемних та суперечливих моментів застосування тимчасового доступу до речей і документів на практиці [2]. Аналіз цього Узагальнення надає можливість стверджувати, що більшість проблем пов'язані не так із недоліками законодавчої техніки законодавця в частині нормативного оформлення цього процесуального заходу в тексті КПК України, як із відсутністю самого розуміння його поняття.

Дослідження ознак, якими характеризується тимчасовий доступ до речей і документів як захід забезпечення кримінального провадження, створить підґрунтя для правильного розуміння поняття цього заходу забезпечення, а відтак, дасть змогу уникнути окремих недоліків його застосування, зокрема тих, які пов'язані із відсутністю розуміння цього процесуального заходу.

Метою статті є дослідження загальних ознак тимчасового доступу до речей і документів як заходу забезпечення кримінального провадження.

На момент написання цієї статті наукових праць, присвячених цілісному дослідженню поняття тимчасового доступу до речей і документів, немає. Але дослідження окремих питань застосування цього заходу забезпечення здійснювались такими науковцями, як М.П. Климчук, І.В. Гловюк, С.В. Андрусенко, С.В. Смоков та інші.

Виклад основного матеріалу. У КПК України 2012 р. законодавцем передбачено новий кримінально-процесуальний інститут, який знайшов своє відображення в Розділі II КПК України й отримав назву «заходи забезпечення кримінального провадження». Відповідно до ч. 2 ст. 131 КПК України, систему заходів забезпечення кримінального провадження становлять такі заходи: 1) виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід; 2) накладення грошового стягнення; 3) тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом; 4) відсторонення від посади; 5) тимчасовий доступ до речей і документів; 6) тимчасове вилучення майна; 7) арешт майна; 8) затримання особи; 9) запобіжні заходи.

Вичерпний перелік заходів забезпечення, який наведено законодавцем у ч. 2 ст. 131 КПК України, надає можливість помітити, що частина з них раніше вже мала своє юридичне відображення в положеннях КПК України 1960 р., щоправда, із зовсім іншим змістовим наповненням. Наприклад, у попередньому КПК України був представлений

процесуальний інститут запобіжних заходів, відсторонення від посади, виклик слідчим тощо. Усі ці процесуальні інститути мали своє функціональне призначення, мету, підстави та процесуальний порядок застосування й нормативно відображались у різних розділах Кодексу. У новому ж КПК України законодавцем застосовано законодавчу техніку, згідно з якою частина вищезгаданих процесуальних інститутів були об'єднані в систему заходів забезпечення кримінального провадження. У цю саму систему законодавцем включено низку нових процесуальних дій. Як наслідок, систему заходів забезпечення кримінального провадження становлять заходи, які за своєю процесуально спрямованістю є різними настільки, наскільки це можливо для існування в межах одного процесуального інституту.

Зарахування різнофункціональних процесуальних заходів до системи заходів забезпечення кримінального провадження надає можливість говорити про те, що поняття «заходи забезпечення кримінального провадження» відносно процесуальних заходів, передбачених ч. 2 ст. 131 КПК України, перебувають у відношенні підпорядкування. Із наведеного випливає, що поняття «заходи забезпечення кримінального провадження» відносно кожного окремого заходу забезпечення виступатиме підпорядкуючим поняттям. У свою чергу, кожен захід забезпечення відносно системи заходів забезпечення кримінального провадження буде підпорядкованим поняттям. Зміст відношення підпорядкування передбачає таку смислову конструкцію: «підпорядковане поняття включає до свого змісту всі ознаки, властиві підпорядкуючому, плюс ознаки, специфічні тільки для підпорядкованого поняття» [3, с. 38]. Отже, наведене надає можливість твердити, що кожен захід забезпечення кримінального провадження характеризується як загальними ознаками, притаманними всім заходам забезпечення, так і власними – спеціальними, які властиві лише їм.

У науці серед ознак, якими характеризуються заходи забезпечення кримінального провадження, виділяють такі: 1) вони мають процесуальний характер і регулюються кримінально-процесуальним законом, а тому є складовою кримінально-процесуальної форми; 2) підстави, межі й порядок їх застосування детально регламентовані законом; 3) спрямовані на досягнення єдиної мети – забезпечення належного порядку кримінального провадження, його дієвості; 4) мають виражений примусовий характер, який залежить не від порядку реалізації цих заходів, а від їх законодавчої моделі; 5) мають виключний характер, тобто застосовуються лише в тих випадках, коли іншими заходами публічні завдання кримінального провадження досягнути неможливо; 6) специфічним є суб'єкт їх застосування: як правило, слідчий суддя, суд [4, с. 256].

У межах цього дослідження першими двома загальними ознаками, які не потребують особливого пояснення, є процесуальний характер заходів забезпечення кримінального провадження й урегульованість процесуальним законом підстав, меж і порядку їх застосування. Ці ознаки притаманні будь-якій процесуальній дії. З огляду на це, єдиним, про що видається за доцільне згадати, є те, що заходам забезпечення кримінального провадження в чинному КПК України присвячений Розділ II КПК України «Заходи забезпечення кримінального провадження». Для кожного процесуального заходу, який становить систему заходів забезпечення кримінального провадження, передбачена окрема глава, яка розкриває особливості процесуального порядку його застосування. Тимчасовий доступ

до речей і документів як захід забезпечення кримінального провадження отримав нормативне закріплення в положеннях Глави 15 КПК України.

Серед ознак, якими характеризуються заходи забезпечення кримінального провадження, основною можна вважати їх мету, оскільки зміст останньої визначає законодавчу ідею нормативного існування як системи заходів забезпечення кримінального провадження загалом, так і кожного окремо взятого заходу забезпечення. Також мета заходів забезпечення визначає їх законодавчу модель і місце серед інших процесуальних інститутів, які отримали своє юридичне відображення в положеннях КПК України. Як уже згадувалось, законодавець у межах одного процесуального інституту об'єднав дев'ять абсолютно різних за функціональним призначенням процесуальних заходів. Усі вони об'єднані спільною метою, яка, відповідно до ч. 1 ст. 131 КПК України, полягає в забезпеченні дієвості кримінального провадження. Можна погодитися з думкою, що словосполучення «дієвість кримінального провадження» сформульовано законодавцем доволі абстрактно [5, с. 207], але у будь-якому випадку його зміст не може тлумачитись довільно. Так, існує думка, і вона видається правильною, що під дієвістю кримінального провадження слід розуміти можливість виконання завдань, заради яких воно здійснюється [6, с. 306]. У контексті цієї думки варто додати, що цими завданнями є завдання кримінального провадження, які передбачені у ст. 2 КПК України.

У силу різнофункціонального призначення кожного заходу, який входить у систему заходів забезпечення кримінального провадження, можна припустити, що законодавцем у ч. 1 ст. 131 України наведена лише загальна мета. Тоді як конкретна мета кожного заходу забезпечення кримінального провадження впливає із змісту процесуальних норм, які регламентують процесуальний порядок їх застосування. Очевидним є твердження, що конкретна мета заходів забезпечення кримінального провадження не може суперечити загальній, яка визначена в ч. 1 ст. 131 КПК України. Навпаки, конкретна мета будь-якого процесуального заходу, передбаченого Розділом II КПК України, завжди спрямована на досягнення їх загальної мети – забезпечення дієвості кримінального провадження, але, у свою чергу, кожен захід забезпечення кримінального провадження забезпечує її досягнення у свій специфічний спосіб, зумовлений переважно специфікою законодавчої моделі їх побудови.

У системі норм, які присвячені правовій регламентації процесуального порядку надання тимчасового доступу до речей і документів, законодавець прямо не вказує на його мету. Але, як видається, конкретна мета тимчасового доступу до речей і документів опосередковано випливає із юридичного розуміння цієї процесуальної дії, яке наводиться законодавцем у ч. 1 ст. 159 КПК України. Відповідно до цієї процесуальної норми, тимчасовий доступ до речей і документів полягає в наданні сторонам кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться речі та документи, можливості ознайомитись із ними, зробити їх копії, а у випадку прийняття відповідного рішення слідчим суддею чи судом вилучити їх (здійснити їх вилучення). Таке законодавче формулювання розуміння (визначення) тимчасового доступу до речей і документів підштовхує до висновку, що він забезпечує дієвість кримінального провадження шляхом надання сторонам захисту й обвинувачення можливості збирати докази, якими вони обґрунтовують свою позицію у кримінальному провадженні [7, с. 91].

Із вищенаведеною позицією щодо визначення мети заходів забезпечення кримінального провадження погоджуються далеко не всі. Зокрема, у п. 9 Узагальнення, про яке вже згадувалось, ВССУ зазначає, що тимчасовому доступу до речей і документів мета збирання доказів не властива [2]. ВССУ ніяким чином не обґрунтував своєї позиції. Також в Узагальненні не вказується, яка тоді мета цієї процесуальної дії. Тому такий висновок породжує більше питань, аніж відповідей.

Наступною сутнісною ознакою заходів забезпечення кримінального провадження є яскраво виражений примусовий характер цих заходів. За законодавчою ідеєю процесуальні заходи, передбачені ч. 2 ст. 131 КПК України, покликані забезпечити дієвість кримінального провадження, що, своєю чергою, зумовило об'єктивну необхідність у формуванні законодавчої моделі цих заходів, яка у своїй основі ґрунтується на процесуальному примусі. Окрім цього, видається, що законодавець усі процесуальні дії, які він вважав примусовими, юридично закріпив у Розділі II КПК України «Заходи забезпечення кримінального провадження».

Роль заходів забезпечення кримінального провадження є безперечною. Важко навіть уявити ефективне кримінальне провадження без існування в ньому процесуальних заходів, які передбачають можливість у випадках, передбачених законом, застосування щодо учасника цього провадження примусу з метою досягнення його дієвості. З огляду на це, можна лише додати, що, як видається, виконання завдань кримінального провадження можливе лише за умови забезпечення його дієвими заходами примусового характеру, якими в чинному КПК України є процесуальні заходи, передбачені ч. 2 ст. 131 КПК України.

У науці процесуальні заходи, які передбачають можливість застосування щодо учасника кримінального процесу примусу, прийнято іменувати заходами кримінально-процесуального примусу. У літературі немає єдиного універсального визначення, яке розкриває поняття цих заходів, як і немає його єдиного розуміння. Не вдаючись до аналізу численної кількості наукових підходів, присвячених визначенню поняття заходів кримінально-процесуального примусу, обмежимося лише тим, що вкажемо те визначення, яке із суб'єктивної позиції автора статті видається найбільш повним. Так, під кримінально-процесуальним примусом розуміють систему заходів психологічного, фізичного, організаційного чи матеріального впливу, пов'язаних із обмеженням суб'єктивних прав учасника кримінального провадження з метою забезпечення дієвості кримінального провадження та запобігання процесуальним правопорушенням шляхом застосування уповноваженими особами передбачених законом владно-примусових заходів, що полягають у спонуканні до виконання процесуальних обов'язків, припинення протиправної поведінки, притягненні до процесуальної відповідальності [8, с. 149].

Основною перевагою цього визначення є різнобічність бачення процесуальної спрямованості заходів забезпечення кримінального провадження. Із наведеного вище розуміння заходів кримінально-процесуального примусу випливає, що процесуальний примус в одних випадках може бути спрямований на виконання учасником кримінального провадження своїх процесуальних обов'язків, в інших – на припинення протиправної поведінки або ж на його притягнення до процесуальної відповідальності. Також видається правильним зауважити, що автор запропонованого визначення не пов'язує можливість застосування заходів забез-

печення кримінального провадження лише із протиправною поведінкою учасника кримінального провадження.

Аналіз кримінально-процесуальних норм, присвячених процесуальному порядку застосування тимчасового доступу до речей і документів, надає можливість дійти висновку, що в межах цього заходу забезпечення кримінального провадження процесуальний примус спрямований на забезпечення виконання власником речей і документів своїх процесуальних обов'язків, виникнення яких пов'язане із застосуванням цього заходу. Як убачається із положень Глави 15 КПК України «Тимчасовий доступ до речей та документів», основним процесуальним обов'язком власника є надання доступу сторонам кримінального провадження до речей та/або документів, зазначених у відповідній ухвалі слідчого судді або суду. Цей процесуальний обов'язок має правообмежувальний характер, який виявляється в тому, що власник речей і документів тимчасово фактично позбавляється права володіння, користування та розпорядження своїм майном (правомочності власника – ст. 312 Цивільного кодексу України).

У випадку із тимчасовим доступом до речей і документів лише не надання речей та/або документів може слугувати фактичною підставою для застосування щодо їх власника процесуального примусу. Аналіз положень Глави 15 КПК України «Тимчасовий доступ до речей та документів» надає можливість помітити, що застосування примусу в межах процесуального заходу тимчасового доступу до речей і документів має специфічний характер. Так, законодавцем у ст. 166 КПК України передбачений наслідок невиконання власником ухвали слідчого судді або суду про надання тимчасового доступу до речей і документів. Зокрема, у цій процесуальній нормі вказується, що в разі невиконання ухвали про надання тимчасового доступу до речей і документів слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку згідно із положеннями КПК України з метою відшукування та вилучення зазначених речей і документів.

З огляду на це, убачається, що невиконання ухвали слідчого судді, суду про надання тимчасового доступу до речей і документів передбачає можливість проведення обшуку, який покликаний забезпечити одержання стороною провадження необхідного доказу (речі та/або документа), що власне і сприяє досягненню конкретної мети цього заходу забезпечення – створення процесуальної можливості збирати докази шляхом одержання до них тимчасового доступу.

Наступною ознакою, яка певною мірою тісно пов'язана із попередньою, є виключний характер заходів забезпечення. Сутність цієї ознаки полягає в тому, що заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються лише в тих випадках, коли іншими заходами досягнути завдання кримінального провадження неможливо. У контексті наведеного твердження варто уточнити, що питання можливості застосування заходів забезпечення кримінального провадження зумовлене не так неможливістю іншими способами виконати завдання кримінального провадження загалом, як неможливістю іншими способами досягти конкретної мети того чи іншого заходу забезпечення кримінального провадження без його застосування. Для розкриття цієї позиції варто нагадати, що, як уже згадувалось, застосування заходів забезпечення кримінального провадження передбачає обмеження конституційних прав і свобод особи. У зв'язку із цим, вирішуючи питання про на-

дання дозволу на застосування заходу забезпечення кримінального провадження слідчий суддя чи суд має вирішити питання про можливість досягнення мети того чи іншого заходу забезпечення кримінального провадження без його застосування, тобто в інший спосіб. Під словосполученням «інший спосіб» слід розуміти можливість застосування інших процесуальних дій, які не пов'язані з обмеженням конституційних прав і свобод особи, але при цьому дають змогу досягти конкретної мети заходу забезпечення кримінального провадження, про застосування якого сторона провадження подала відповідне клопотання.

Вищенаведена позиція також впливає із Листа ВССУ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження», зокрема у п. 1 Листа вказується таке: «Вирішуючи питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, у кожному випадку розгляду відповідних клопотань слідчі судді зобов'язані перевірити наявність об'єктивної необхідності та виправданості такого втручання у права і свободи особи, з'ясувати можливість досягнення мети, на яку посилається автор клопотання, без застосування цих заходів». Наведена позиція ВССУ також відображена на нормативному рівні. Зокрема, у ч. 4 ст. 132 КПК України законодавець указав, що для оцінки потреб досудового розслідування слідчий суддя або суд повинні врахувати можливість без застосування заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі й документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні.

Процесуальна можливість одержання речей і документів без застосування тимчасового доступу передбачена законодавцем у ст. 93 КПК України. Зокрема, ч. 2 ст. 93 КПК України встановлює, що сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, витребування й отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств установ та організацій, службових і фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених Кодексом. Для сторони захисту можливість одержання доступу до речей і документів без застосування юридичної процедури, установлені Главою 15 КПК України «Тимчасовий доступ до речей та документів», передбачена ч. 3 ст. 93 КПК України. У згаданій процесуальній нормі зазначається, що сторона захисту, потерпілий здійснює збирання доказів шляхом витребування й отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових і фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок, ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити суду подання належних і допустимих доказів.

З огляду на вищенаведене, залишається лише додатково звернути увагу на те, що процесуальний обов'язок слідчого судді чи суду щодо з'ясування можливості отримати речі й документи без застосування тимчасового доступу до речей і документів (ч. 4 ст. 132 КПК України) спрямований на створення додаткової процесуальної гарантії невинуватого обмеження прав та свобод особи у кримінальному провадженні внаслідок його застосування. Але, як видається, цей обов'язок не варто розглядати як абсолютне правило, яке не має

винятків. Зокрема, ведеться до того, що не завжди слідчий суддя чи суд мають «автоматично» відмовляти в задоволенні клопотання про надання тимчасового доступу в тих випадках, коли сторона провадження попередньо не вжила заходів щодо одержання речей і документів у порядку, передбаченому ст. 93 КПК України. Річ у тім, що із об'єктивних причин одержання речі чи документа в добровільному порядку не завжди є можливим. Наприклад, у випадках, коли стороні кримінального провадження достовірно відомо чи є обгрунтована підозра вважати, що такі речі чи документи не будуть надані, то їх витребування на підставі ст. 93 КПК України буде наперед безуспішним. У цьому випадку видається логічним одразу звертатись із клопотанням про надання тимчасового доступу до речей і документів, але при цьому сторона кримінального провадження повинна обгрунтувати, чому вона не вжила заходів щодо одержання цих доказів шляхом їх добровільного витребування (ст. 93 КПК України).

До ознак заходів забезпечення кримінального провадження також можна зарахувати наявність специфічного суб'єкта застосування, яким, як правило, є слідчий суддя або суд. Найменування цієї ознаки потребує певного словесного уточнення. Коли ми говоримо про роль слідчого судді чи суду щодо реалізації положень Розділу II КПК України, то варто пам'ятати, що слідчий суддя чи суд не застосовують заходи забезпечення кримінального провадження. Їхня роль полягає в наданні права на їх застосування, яке закріплюється у відповідній ухвалі слідчого суді або суду, тоді як безпосереднім суб'єктом застосування є сторони кримінального провадження. У зв'язку із цим, видається більш правильним цю ознаку іменувати так: «Наявність специфічного суб'єкта, який приймає рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, яким, як правило, є слідчий суддя або суд».

Новий КПК України пронизаний тенденцією розширення судового контролю в частині застосування щодо учасників кримінального провадження процесуальних дій, які передбачають обмеження їх прав чи свобод, що створює додаткові гарантії їх необгрунтованого використання під час здійснення кримінального провадження. Ця тенденція торкнулась і новоствореного процесуального інституту заходів забезпечення кримінального провадження. Аналіз положень Розділу II КПК України надає можливість ствердити, що більшість заходів забезпечення кримінального провадження застосовуються саме на підставі рішення слідчого суді або суду. До таких процесуальних заходів належить і тимчасовий доступ до речей і документів.

Висновки та результати дослідження. У межах проведеного дослідження було з'ясовано, що поняття «заходи забезпечення кримінального провадження» із кожним окремим заходом забезпечення перебуває у співвідношенні підпорядкування. На основі цього в межах цієї статті стало можливим виділити та дослідити загальні ознаки тимчасового доступу до речей і документів через призму належності до заходів забезпечення кримінального провадження.

Дослідження загальних ознак заходів забезпечення кримінального провадження дало змогу встановити, що тимчасовий доступ до речей і документів повною мірою наділений усіма сутнісними ознаками, що й заходи забезпечення кримінального провадження загалом. Крім цього, у більшості випадків фактичне вираження цих ознак у межах цього процесуального заходу має свої певні особливості, які можна пояснити наявністю, з одного боку, специфічної моделі побудови цих заходів, а з іншого – наявністю в кожного заходу забезпечення свої конкретної мети.

Список використаної літератури

1. Узагальнення судової практики розгляду слідчими суддями клопотань сторін кримінального провадження про тимчасовий доступ до речей та документів відповідно до статей 159–166 КПК України року від 13.08.2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apcourt.gov.ua/apcourt/uk/publish/article/114191.jsessionid=F85707CC25150DA23621A853258F3ACA>.
2. Узагальненні судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження від 07.02.2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001740-14/print1403867001787795>.
3. Жеребкін В.Є. Логіка : [підручник] / В.Є. Жеребкін. – 11-те вид., випр. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2011 – С. 262.
4. Кримінальний процес : [підручник] / [Ю.М. Грошовий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.] ; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошового, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Х. : Право, 2013. – С. 824.
5. Миколенко О.М. Кримінальний процесуальний примус у положеннях нового Кримінального процесуального кодексу України / О.М. Миколенко // Правова держава. – 2013. – № 16. – С. 207.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року / за ред. О.М. Банчука, Р.О. Куйбіди, М.І. Хавронюка. – Х. : Фактор. – С. 1072.
7. Куспись Б.А. Призначення тимчасового доступу до речей та документів у системі заходів забезпечення кримінального провадження / Б.А. Куспись // Юридична наука: виклики і сьогодення : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 8–9 серпня 2014 року). – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2014. – С. 108.
8. Мирошніченко Ю.М. Заходи кримінально-процесуального примусу: сутнісна характеристика, умови та підстави застосування / Ю.М. Мірошніченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2013. – Вип. 4. – Т. 2. – С. 248.